

MEDEDELINGENBLAD

Ampt Epe

NO. 48 AUGUSTUS 1979.

REDACTIE: R. Paasman, Beekstraat 46, Epe.
Tel.: 05780 - 12048.

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis
toegezonden aan de leden van de Historische vereniging
"Ampt Epe".

"AMPT EPE"

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE.

De vereniging stelt zich o.m. tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling
voor de geschiedenis van de Gemeente EPE.

Lidmaatschap f 15,-- per jaar.

Bestuur:

Voorzitter : G.S. van Lohuizen,
IJsseldijk 12, Veessen.
Tel.: 05783 - 245.

Secretaris : W. van Putten,
Hoofdstraat 80, Epe.
Tel.: 05780 - 13579.

Penningmeester : C. Stork,
Dellenparkweg 8, Epe.
Tel.: 05780 - 13090.

Giro: 119.40.15 t.n.v. Penningmeester "Ampt Epe" te Epe.

INHOUD

	blz.:
De Gilden in Epe (4) Door G.S. van Lohuizen	3
Marken en Buurtschappen Wissel (32) Door F. Zandstra	14
Twee stenen uit de "Steenderbult" Door W. Terwel	16
Stichting Behoud. De vaas van E.M. Post Door G.S. van Lohuizen	17
Verslag Algemene Ledenvergadering van 17 mei 1979 Door W. van Putten	18
Van de redactie. Twee ingekomen brieven Door R. Paasman	20
Mengelwerk Door R. Paasman	22
Boekaankondiging Door Mej. P.E. Berkhout en G.S. van Lohuizen	

DE GILDEN IN EPE (4)

Het Sint Anthonie Gilde in Epe, vervolg.

De reformatie is op de Noord-Veluwe slechts langzaam doorgevoerd. In Epe was dit feitelijk pas in 1598 het geval, toen Ludolphus Pieck werd afgezet als predikant, omdat hij zich na lang aarzelen, toch niet tot de Protestantse godsdienst wilde bekeren. Hij werd in dat jaar opgevolgd door Johannes Volkuil, die de eerste echte Gereformeerde predikant in de Eper kerk werd. Zoals het ging met de vervanging van predikanten, ging het ook met de aanpassing van het maatschappelijke leven aan de nieuwe godsdienst. Het is duidelijk, dat de Gildenbrief van het Sint Anthonie Gilde van mei 1504 veranderd moest worden. De aan de R.K. godsdienst herinnerende plichten (zoals het samenkomen op vastenavond, met de kermis op het S.Anthonysaltaar en het meelopen in de processie op Sint Maartendag) moesten natuurlijk vervallen. Ook de door het Gilde beheerde Sint Anthonij Vicarie kreeg een andere bestemming. Het heeft echter tot 1621 geduurd voor er een nieuwe Gildenbrief werd opgesteld. Het zal moeilijk geweest zijn de oude gebruiken af te schaffen. En al was de Reformatie dan formeel doorgevoerd, in hoeverre gingen de eenvoudige gemeenteleden mee met deze grote veranderingen?

Op 19 augustus 1621 werd de volgende Gildenbrief getekend en van kracht:

*Gildenbrief van het
Anthonie Gilde.
9 augustus 1621.*

"Anno 1621 op den 19 Augusti so hebben de gildemeysters, olderluyden en die ghemene schutten van Sinte Antonis gilde in Epe aandrachtelijcken unde in kraft deses besegelden brieffe overgegeven ende overdragen, sijn oock tsemtlycken daer wel mede tevreden gewest, dese punckten ende artyckelen hierna beschreven.

In den eersten is overgegeven ende overdragen dat niemant aen onse schutterie sal mogen aengaen dan met consent der gildemeysters ende gemeene schutten. Ende sullen aengaen ende weder mogen affgaen jaerlix op St. Antonidach ende sullen alsdan eerste(lick) van 't aengaen betalen aen de gildemeysters in der tijt van ieder reyse vier en twintich stuyver ende van 't affgaen ses stuyver.

Ten anderen off het sake ware dat men jaerlicx den papegoy op Pinxteren begeere te schieten, so sal degene die hem affschiet ofte worpt van stonden voor het silver stellen twe genoechsamen burgen, die in 't Eper Karspel geërft sinnen, daer de tsemtlijcke schutten mede tevreden sijn. Unde of het geviel dat iemant van inheemsche ofte uytheemsche niet aen de schutterie sijnde den papegoy affschote ofte afworpe, sal verbeurt hebben eene tonne biers unde sal oock desen brieff voldoen ende achtervolgen.

Ten darden, wien van de gemeene schutten aenstorve ofte aengeërft worde die weerde van sestien rijder ad vier en twintich stuyver idt stuck als oock in echtschap hylickte, sal den schutten betalen van elcke reyse oder erfenis eene rijder als voors aen de gildemeesters in der tijt.

Vorders sullen de gemeene schutten jaerlix drincken op St. Antonisdach ende so voort op dache als die gildemeysters in der tijt stemmen unde sal ieder schutte tot behoef des drinckens jaerlix betalen dartich stuyvers of wat sij schutten min ofte meer stemmen, unde sullen betalen aen de gildemeysters eer en voor sij het leste bier hebben te drincken. Unde of het geviel dat eenighe schutten de geordinierde drinckeldagen versuyme en niet en queme sal evenwel sijn gelach ofte geordinierde penningen betalen ende sal geen gast in sijn stede senden dan met voorwetschap der gildemeysters unde sal niemant mogen senden dan op dach als hij absent is.

Oock sal niemant sijn drinckelbier verkopen bij de breucke van dubbelt gelt.

Voorts sullen de gildemeysters op Ste. Antonidach inleggen een drinckeldach so dat van olts gebruik is geweest. Item offer eenige (mittertijt dat men dricke) met den anderen moyte, kivagie ofte ongeneuchte maechte, die sullen verbruickt hebben elck een halve tonne biers, die den aanvanger van de moyte beyde alleene betalen sal ende dat tot kennis der gemeene schutten. Ende off het sake ware datter eenige bevonden worden die twe ofte drie mael moyte maecken in een jaer, so sullen de gildemeysters en de gemeene schutten die macht hebben denselve te ontgilden.

Unde wie een pot in stucken smijt ofte breeckt, die sal der twe weder in de stede kopen. Unde of iemant een drinckpot uyt de schutterie droege ofte moetwillich wech worpe, sal voor ieder pot betalen thien stuyver. Ende offer eenigen uytheemsche gasten in onsen geselschap quemen met geweer, die sullen den gildemeysters dat geweer doen om op te leggen. Willen sij dat niet doen, so sullen de gildemeysters hun datselvige mogen affnemen.

Vorders so hebben de gildemeysters ende gemeene schutten overgegeven ende mits desen geconsentreert, dat deze voornoemde punckten ende artykelen als die vervallen sint, datelycken sullen bemelt worden aen handen der gildemeysters in der tijt bij willekeur van gerichtelijcke verwonnen panden sonder eenige exceptiën van rechtens hiertegen (te doen) te ofte laten geschieden. Vorders so geven wij gemeene schutten mits desen volcomene volmacht den gildemeysters in der tijt die verwonnen panden te mogen laten halen, te verkopen nae landtrecht van Velouwen.

Dit alles woe voors geloven wij gildemeysters ende gemeene schutten onverbreeckelick in alle puncten te onderhouden in desen allen woe voors., den Heere van den Lande sijn hoocheyt ende dominie onverkort. Geschiet voor mij Gerart then Holte, scholtus des ampts Epe, ende gerichtsluyden de Edele E. Herman van Meeckeren, Joachim van Huet, Alphert van Huet, Herman van Heyden ende Garrit Jansen Brouwer, dewelcke desen brieff

neffens mij scholtus voors. een ieder met sijn eygen hant onderschreven ende met onse eygen selffs segel besegelt hebben. Actum Epe in 't jaer ende dach als boven."

Hierin zien we dus weer de gewone bepalingen, wanneer en hoe men lid kan worden, wat de plichten en de rechten zijn ennatuurlijk boetebepalingen bij wangedrag.

Opmerkelijk is, dat hier o.a. als doelstelling wordt genoemd "jaerlix den papegoy op Pinxteren schieten", d.w.z. er was dus jaarlijks met Pinksteren vogelschieten op een houten vogel, waarbij de winnaar voor een jaar "het silver" kreeg onder borgstelling. Dit is de enige keer, dat het vogelschieten in het archief van het Gilde voorkomt. In geen enkele jaarrekening of acte komen we dit tegen. Aangenomen kan worden, dat dit spoedig in onbruik geraakt is. Ook al, doordat de schutterijen in de buurschappen dit vogelschieten ook beoefenden. Ook dit vogelschieten kan m.i. niet duiden op een "schutterij" van het Sint Anthonie Gilde, vooral niet, omdat er verder niets meer over bekend is. Dat de leden van het Gilde "schutten" genoemd werden, komt m.i., omdat de leden van de andere gilden ook "schutten" genoemd werden en het dus meer de naam van een gildelid was.

Evenals in de Gildebrief van 1504, wordt in de Gildebrief van 1621 gesproken over het verzorgen van de armen. Toch moet dit, gezien de acten, die nog aanwezig zijn, wel het hoofddoel van het Gilde geweest zijn, een Armengilde.

*M*ijn lieverste vader, die heer Johan van der Meer, die heer Geertruyt Vogel, sijne echte huysfr. saliger bij testament aan "Sunte Anthonis toe Eep" hebben nage-laten jaarlijks 13 schepel rogge van twee akkers en bovendien "twe golden gulden dess jairs" om daar boter voor de armen van te kopen.

Acte van 1537, waarin Johan en Geertruyt Vogel bij testament jaarlijks 13 schepel rogge toezeggen en twee gouden guldens om boter voor de armen te kopen.

In een acte van 10 december 1537 verklaren de "burghe-meisteren en scepenen ind raidt der Stadt Hattem", dat "Johan ende Geertruyt Vogel, sijne echte huysfr. saliger" bij testament aan "Sunte Anthonis toe Eep" hebben nage-laten jaarlijks 13 schepel rogge van twee akkers en bovendien "twe golden gulden dess jairs" om daar boter voor de armen van te kopen.

In een koopacte van 13 februari 1541 wordt de koper "Sancte Antonius ermen toe Eep" genoemd. Verderop wordt gesproken van "den ermen voors.", dus "de armen, voor-noemd".

In een koopacte van 25 november 1557 heet de koper "den oldermans van Sunt Antonys armen."

In 1602 "die vickarije van Sunte Aenthoenis armen tho Epe".

Ook in de volgende acten: 1607, 1610, 1619, 1635, 1658 en 1665 wordt het Gilde steeds genoemd "St. Anthoni armen tot Epe". Zelfs nog in 1733 door de Rekenkamer van Gelderland.

Duidelijk blijkt hieruit, dat het Sint Anthonie Gilde al vanaf 1537 bekend is als armengilde.

Bovengenoemde acten zijn bijna alle koopacten van lan-derijen. Het Gilde heeft vanaf de 16e eeuw dus land gekocht, dit verpacht en uit de pachtobbrengst voor de armen gezorgd. De pachtobbrengst werd veelal in rogge betaald.

Het was in die eeuwen gebruikelijk, dat bij testament bepaald werd, dat op een huis met hof of op een stuk grond een "recht van uitgang" werd gelegd, ten behoeve van de kerk, een gilde of een andere instelling. Dit "recht van uitgang" was of een bepaalde hoeveelheid rogge of boekweit, of een bepaald bedrag in geld. Het had niets te maken met een uitgang naar een weg, o.i.d., maar was een eeuwigdurend jaarlijks te betalen recht, dat de kerk of gilde kreeg op dit onroerend goed en dat bij vererving of verkoop op dit goed bleef rusten. Aan het eind van de vorige eeuw en in deze eeuw zijn deze rechten meestal afgekocht.

Sint Anthoni Armen had ook enkele van deze "recht van uitgang":

In 1584 erkent Lambert van Huet jaarlijks een mud rogge schuldig te zijn aan het Sint Anthoni Gilde.

In 1592 wordt Hendrik van Isendoorn gerechtelijk aangesproken voor een door hem verschuldigde jaarrente van een molder (mud) rogge uit het huis de Hegh.

In 1610 erkennen Hendrik Berentsz en Lamberthien, zijn vrouw, drie Keizersgulden 's jaars, gaande uit hun huis, hof en hofstede in het dorp Epe schuldig te zijn aan de armen van Sint Anthonis te Epe.

In 1665 erkennen Willem Willems en Aartje, zijn vrouw, drie Carolusgulden 'sjaars, gaande uit hun huis en hof in het dorp Epe schuldig te zijn aan de Sint Anthonis Armen te Epe.

Zo kreeg het Gilde dus uit pachten en uit "uitgangen" zowel rogge als geld. De rogge ging naar de mulder om te malen en deze leverde het roggemeel, aan de hand van lijsten, òf aan armen, òf aan een aangewezen bakker. Verschillende van deze lijsten zijn bewaard gebleven, waaruit we kunnen zien, dat in de jaren 1765-1778 meer dan 30 mud rogge bij de mulder kwamen. Gedeeltelijk ging dit, vooral in de winter, in kleinere hoeveelheden naar arme gezinnen (nog al eens "weduwe") in de buurschappen rond Epe. Een groot deel ging naar de bakker Sijmon Kroon, die er brood van bakte.

De bakker moest in de eerste plaats zorgen voor kleine ronde broden, Sint Teunisbroden, die op 17 januari, Sint Anthonidag, in de kerk werden uitgedeeld. In 1741 werd daarvoor 7 mud roggemeel gebruikt. In 1772 was niet alle "rondbrood" in de kerk verdeeld, 320 broden waren nog over, die alsnog aan bepaalde gezinnen werden toegewezen.

In 1741 werd bovendien in 11 weken 3 mud roggemeel verbakken in grote broden, die door de op de lijst staande gezinnen per week konden worden opgehaald.

Deze uitdeling van brood op 17 januari is tot in de vorige eeuw doorgegaan. Het wekelijks verstrekken van grote broden tot aan het eind van de vorige eeuw.

Ook het verstrekken van kleren zal regelmatig hebben plaats gevonden. In het archief is een lijst van kle-

dingstukken (zonder jaar, maar vermoedelijk omstreeks 1770), waarin een opsomming van hemden, borstrokken, jakken, broeken e.d., die aan 14 gezinnen zijn verstrekt tot een bedrag van f.29-12--. Deze lijst van verstrekte "Kleerazie" ziet er uit als één van vele, zodat we mogen aannemen, dat ook deze verstrekkingen een onderdeel van de armenzorg van het Gilde waren.

Uit het volgende blijkt, dat het Gilde probeerde te helpen, waar dit nodig was. 1)

"Er was zelfs een tijdlang een chirurgijn, Jacob Pietersz Hammaeus genaamd, gevestigd, die met zijn vrouw Cornelia Peters, uit Elburg overgekomen, in 1644 hunne lidmaat attestatie indienden. Zij hadden zich uit eigen beweging te Epe gevestigd, maar er was geen vast jaarlijksch salaris aan deze betrekking verbonden, en, blijkens de door Martinius aangelegde lijst van lidmaten, ging hij "stilzwijgens" in april 1647 met vrouw en kinderen weer heen. Op hem was Johannes Voluwens gevolgd. Maar niemand riep zijn hulp in. Na eenige maanden verkreeg hij door tusschenkomst van zijn vrienden, niet zonder vrij wat moeite, van de Diakonie, de Kerkvoogden en het St. Anthonie-College elk f.20,- en uit Vaassen, waar men het meest zijn best voor hem deed, nog f.40,-, evenwel slechts voor eens, zoodat honger en gebrek hem uit Epe verdreven. Reeds van den naam chirurgijn alleen was de landelijke bevolking afkeerig.

Toen twee jaar later, in October 1651, zekere Hydoraeus, een bloedverwant van den Mastenbroeker predikant Samuel Scriverius, de betrekking van geneesheer te Epe ambieerde, durfde Martinius hem dit hongerbaantje niet aanraden, te meer,

"omdat alle goede dingen hier eerst uiterst langzaam en na eindeloos dralen tot stand komen", gelijk hij schreef".

(wordt vervolgd)

G.S.van Lohuizen.

Bronnen:

Het archief van het Sint Anthonie Gilde, Epe
R.Wartena, Inventaris en afschriften van het archief
van het Sint Anthonie Gilde, Epe

1. J.C.van Slee, Franciscus Martinius, Predikant te
Epe 1638-1653. Deventer 1904.
blz. 58 en 59.

Gildenbrief van het Sint Anthonie Gilde. 9 augustus 1621

Acte van 1537, waarin Johan en Geertruyt Vogel bij testament jaarlijks 13 schepel rogge toezeggen en twee gouden guldens om boter voor de armen te kopen.

MARKEN EN BUURSCHAPPEN WISSEL (32)

Ad. III^m. En zoo komen wij tot de derde vraag, die ik ter beantwoording en toelichting stelde. Mocht de eisch der Commissie belast met het beheer over de Wisselsche buurgronden, dat is der tegenwoordige Appellante, als ongefundeerd ter zijde worden gesteld, gelijk bij het vonnis dd. 27 December 1875 door de Arrondissements-Rechtbank te Arnhem geschied is?

Het antwoord op die laatste vraag mag geen ander zijn dan dit:

- a. Geenzins, immers indien ooit, dan mocht in casu de eisch dezer partij worden gerekend alleszins voor toewijzing vatbaar te wezen;
- b. terwijl de heersende toestand in Wissel dringend vordert, dat de appell. Comm. van ouds belast met het beheer spoedig in hare geschokte rechten worden hersteld.

a. Na al het gezegde zal ik kort kunnen zijn. Duidelijk toch moet zijn gebleken, hoe het der appelleerende Commissie allerminst heeft ontbroken aan geduld, en zeker mag het worden aangenomen, dat zij niet zonder gewichtige oorzaak en na rijp overleg er toe over is gegaan gebruik te maken van de macht haar bij haar optreden in de constitutieve Akte van den 25sten April 1849 geschonken. Alles, wat haar aangedaan werd, heeft zij kalm verduurd, totdat een feitelijk treden in haar eigendomsrecht verandering van houding ten plicht stelde. Toen de geïntimeerde, Jhr.W.A.van der Feltz, hoezeer daartoe niet gerechtigd, had kunnen goedvinden velerlei inbreuken op het eigendomsrecht der buurschap zich te veroorloven; onder meer, door arbeiders te zenden op de grondstukken in de kadastrale gemeente Epe-Oene bekend onder Sectie P, Nummers 763 en 764 weiland behoorende van ouds in eigendom aan - en deel uitmakende van de buurschap Wissel; welke grondstukken dan ook steeds als zoodanig door de appelleerende Commissie zijn beheerd; - toen Zijn HoogWelGeborene voortging deze arbeiders werkzaamheden te laten verrichten op de genoemde perceelen, als bijv. het graven van een sloot tusschen de gezegde en de daar aangrenzende made aan de buurschap Wissel behoorende perceelen; - toen hij die perceelen eindelijk in de openbare registers te Arnhem op zijnen naam had doen overschrijven; toen was Appellante wel genoodzaakt paal en perk aan zooveel onrechtmatige handelingen te stellen, en krachtig tegen den geïntimeerde in Rechten op te treden. De geïntimeerde was op weg zich goederen toe te eigenen zonder recht, immers zonder behoorlijken titel. Door zijn onrechtmatige daden werd aan de thans appelleerende Commissie van beheer, alsmede aan de door haar vertegenwoordigde geërfden van Wissel, belangrijke schade berokkend, die de geïntimeerde is gehouden te vergoeden, en welke Appellante als besturend lichaam der buurschap zeker alleszins gerechtigd was en is van hem te vorderen. Om die redenen dagvaardde zij den geïntimeerde voor den Rechter, ten einde te hooren eisch doen en concluderen, dat het der Rechtbank mocht behagen te verstaan en te verklaren;

I. dat de grondstukken sectie P.Nos.763,764 der kadastrale gemeente Epe-Oene zijn eigendom en deel uitmaken van de buurschap Wissel, onder Epe;

II. te verklaren, dat de daarop door den gedaagde gepleegde handelingen zijn onrechtmatig, en mitsdien

III. den gedaagde te veroordeelen die goederen terstond te stellen ter vrije beschikking van Eischeresse met vergoeding van alle kosten, schade en nadeelen, tengevolge dier onrechtmatige handelingen bij Eischeresse geleden of nog te lijden; eindelijk:

IV. den gedaagde te veroordeelen in alle kosten dezer procedure, zonder onderscheid.

De gedaagde begreep terecht, dat de commissie, dusgezegd belast met de verkoop, van welke commissie hij de thans opgevorderde perceelen heeft gekocht, verplicht was hem het rustig en ongestoord bezit van het gekochte te vrijwaren. Mitsdien verzocht hij van de Rechtbank een bekwamen termijn om die Heeren verkoopters tot vrijwaring op te roepen in het tegen hem aangevangene proces. De Eischeresse verzette zich niet tegen dat verzoek, terwijl de commissie dusgenaamd van verkoop de vrijwaring tegen de rechtsvordering der oude Commissie van beheer op zich nam. En zoo werd dan de procedure, bij introductieve dagvaarding dd. 23 Maart 1874 aangevangen, voortgezet en hoopte Eischeresse, dat na ruim anderhalfjarigen strijd het Vonnis der Rechtbank eenige verademing zou brengen.

Bij haar uitspraak op den 27sten Dec. 1875 besliste evenwel de Rechtbank te Arnhem het geschil niet volkomen. Wel gaf zij een uitvoerig vonnis, maar een vonnis hoe uitgebreid en gemotiveerd overigens, ons geenszins heeft kunnen bevredigen. De Commissie van ouds met het beheer over de buurgronden van Wissel belast, meende in die uitspraak dan ook te kunnen, noch te mogen berusten. Zij gevoelde zich door de beslissing van den eersten Rechter verongelijkt. Innerlijk was zij zich bewust een ander lot te verdienen. Daarbij had zij nu eenmaal eene roeping aanvaard, die haar dure verplichtingen oplag. Bovenal was de besliste wil van een overgroot aantal rechtstreeksche geërfden tijdens deze strijd te duidelijk gebleken. En zoo besloot zij hare recht-

vaardige zaak aan het oordeel van den hoogerem Rechter met vertrouwen te onderwerpen.

Van U, Edel Groot Achtbare Heeren, vraagt thans de Appelleerende Commissie, van ouds en meer bepaald sinds de constitutieve Akte van den 25sten April 1849, door een eenparig besluit van al de geërfden voor het leven belast met het beheer over de Buurgronden van Wissel, dat het den Hove moge behagen:

I. aannemende dit Hooger Beroep, te vernietigen het Vonnis op den 27sten December 1875 door de Arrondissements-Rechtbank te Arnhem tusschen partijen geweest, waarvan dit Appél, en der geërfden.

II. op nieuw recht doende, alsnog haar toe te wijzen haren in eersten aanleg gedane eisch en genomene conclusiën; voorts:

III. de geïntimeerden, of diegenen hunner, welke der Appellante conclusiën mochten bestrijden, te verwijzen in alle kosten dat dit geding in beide instantiën.

Teneinde die vordering toe te lichten en hare dringende bede te ondersteunen, had ik heden de eer aan deze plaats op te treden. In de loop mijner voordracht bood zich voldoende de gelegenheid aan om hetgeen er tusschen de buurschap Wissel en de gemeente Epe is voorgevallen te bespreken en te ontwikkelen. Het mag derhalve overbodig worden geacht bij dat onrecht hier langer opzettelijk stil te staan. Alleen nog dit. Met smart zagen wij ons genoodzaakt tot de voortzetting van dit proces, dat voor ons inderdaad eene levenskwestie mag heeten. En voorts, wat de aanzegging betreft door partij ons gedaan bij haar exploit dd. 1° Februari 1876, nl. dat zij in de uitspraak des eersten Rechters wenschte te berusten: die aanzegging betekende zeker weinig genoeg, naardien iedere triumpheerende partij dat wel zal begeeren. Ware daaraan toegevoegd geweest eenig van ernst getuigend plan tot regeling der verhoudingen tusschen de geschilvoerende partijen in de toekomst, voor het minst gepaard aan eenige aanneembare aanbieding opzich tens de belangrijke om harentwil door ons gemaakte gerechtskosten, dan zou zulk eene aanzegging niet zoo spoedig zijn ter zijde gelegd. - En wat aangaat de ten vorigen jare ons voorgeslagene transactie : wij juichen

het steeds toe, wanneer twistende partijen zich verzoenen. Maar te treden in eene schikking, waarbij de een het leeuwendeel ontvangt en de ander nauwelijks een afvallend brokske verkrijgt, staat vrijwel met eene onderwerping gelijk, waartoe we destijds, zoo min als nu, konden noch mogen besluiten. Daarom blijft onze hoop gericht op een Arrest van den Hoogere Rechter, moest het wezen van het Hoogste Rechtscollege, dat alleen der Appellante hare eigendommen zal hergeven en haar in hare aloude rechten herstellen.

(wordt vervolgd)

F. Zandstra.

Twee stenen uut "Steenderbult"

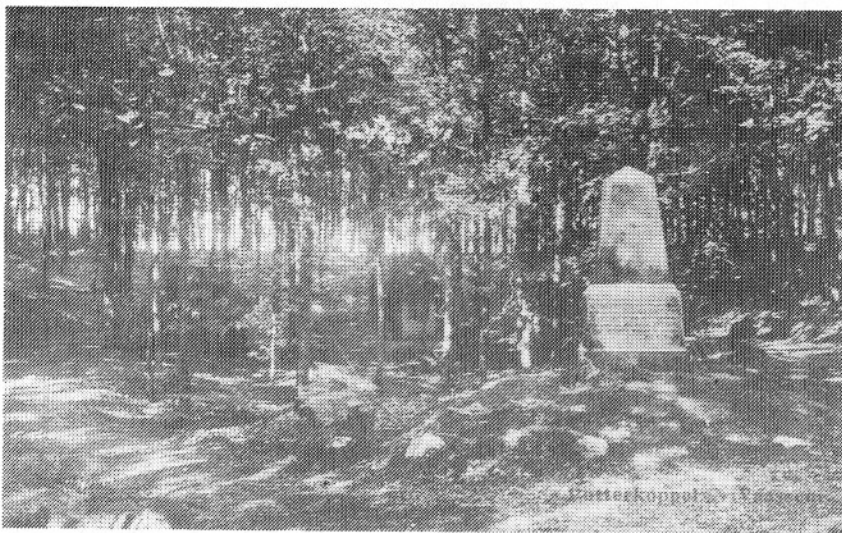

Vergangen wêke krege ik weer 'n " Ampt Epe " in de brievenbusse, en zo as altiet hek dat blaetjen weer met veule plezier deur e lêzen. Paasman de redakteur zut steeds kans een buuksien vol te kriegen met alderhande interusante stuksies. Disse keer stont 'r ok een verhaal in van de "Emster Tjerk Vermaning", dat deur Alve onder 't opschrif

"de Steenderbult" weer onder onze andag ebrag werd. Noe doar hek wel een betjen van op e keken. Zee vertelt over de Dobbegelle alias Statholderskuule en dan lèës ik dat onze olde Koneginne met de mallejan een steen hef loaten vervoeren noa de Galgenberg. Um die baàrg stonnen vrogger ammoa boom'n zie ik dan stoon en ik begriepe dan ok niet goed hoe die grote keie dan bie die Statholderskuule ekomen is. Zolle d'r soms of e weit wèzen? Mar dat kan dunk mien niet, want ai 't gedig lèëst wat op de keie steet dan is ter tog sprake van een kuule en niet van 'n baaàrg. En dan schient mien de derde regel van 't gedig niet helemoal goed te wèzen want op de keie steet tog "Ja maar die naam roemt niet de plek", mar dankan ok wel een drukfoutjen wèzen.

Die kuule lag vrogger nog in't heet, noe is 't bos vertelt Alve dan verder. Noe doar hef ze groot geliek an want zo is 't tegenswoordig ok en ik vin 't jammer dai der niet meer zo as vrogger bie mag kommen. Toen ik verder lazze bin'k wel een betjen eschrokken want doar las ik dat de stoande steen op een andern was vaste ezet en dat die later umevallen en verweerd was. Wanneer zol dat dan gebeurd wèzen was mien eerste gedagte?, want toen ik zo'n anderhalf joar eleden doar nog is ekeken hebbe, hep ik doar gièn umgevallen verweerde steen ezeen. De grote keie met 't gedig lag ter nogwel. Of de letters van golt ewes bint kon ik toen niet zien, mar meschien hep ze vrogger wel goedkoop golt gebruik dat ter in de loop van de joaren of e rëgent is. Woar zol dan die umgevallen steen wèzen woar ene meneer Elink Schuurman over noa de Koneginne eschreven hef? Noe die steet in een andere kuule en wel in de "Putterkoppel" en op die steen steet ok een gedig van Laurillard en wel ut volgende: "In 't hart van dit hoogopgaand bosch ligt een kuil. Misschien eenmaal voor rechtspraak verkooren. Of wel tot een plek waar der maalmannenmond zich op 't stuk van bebosching deed hooren. Den lande tot heil ook door hun overleg werd ontginning verbreed of gebooren." Ik kan mien eigenluk niet veurstellen dat van Loar van de Steenderbult dit niet eweten zol hebben. Zol Alie van Vemde wel goed noar um eluusterd hebben?.

W. Terwel.

STICHTING BEHOUD

De vaas van E.M.Post.

Zoals bekend, heeft de gemeenteraad van Epe gemeend de gevraagde subsidie voor het vervaardigen van een nieuwe vaas ter herinnering aan de schrijfster E.M.Post te moeten afwijzen. Bij het waarom zetten wij vraagtekens, maar wij zullen ons bij de feiten moeten neerleggen. Nu een van de subsidiegevers niet inziet, dat een nieuwe vaas bij de kerk, buiten, gewenst is, heeft "Stichting Behoud" besloten de andere subsidiegevers te bedanken voor hun goede wil en het plan ingetrokken. De oude vaas, die kortgeleden door vandalisten weer meer beschadigd is, zal nu in de kerk geplaatst worden. Het materiaal van de vaas (beton) is te bros geworden om de vaas nog buiten te kunnen plaatsen. Met de kerkvoogdij wordt overleg gepleegd, waar de vaas in de kerk een goede plaats kan krijgen. Er komt een nieuw

voetstuk van donkere natuursteen en daarop zal de vaas geplaatst worden. Het is helaas niet mogelijk om de vaas te restaureren. Het materiaal is te veel verkleurd om een verantwoorde restauratie uit te voeren en alleen maar "aansmeren" in een afwijkende kleur is niet aanvaardbaar. De vaas blijft dus, zoals hij nu is, beschadigd door weerinvloeden en de jeugd, maar toch een goed monument, dat binnen zeker goed zal blijven. De herinnering aan Elisabeth M.Post blijft, hetzij niet zó zichtbaar, toch bewaard. Het zal leeg worden op het kerkplein!

G.S. van Lohuizen.

VERSLAG ALGEMENE LEDENVERGADERING VAN 17 MEI 1979

Op deze matig bezochte vergadering kwamen enige voor onze vereniging toch belangrijke punten aan de orde: de Heren Terwel en Zandstra, die toch al bijna steeds bij de bestuursvergaderingen aanwezig waren, kregen een officiële status en werden benoemd tot bestuursleden.

De Heer Paasman zal als hoofdredacteur van ons mededelingenblad steeds de bestuursvergaderingen bijwonen. Ter voldoening aan de nieuwe wet op het verenigingsleven, waarbij verplicht is gesteld dat iedere vereniging ingeschreven moet worden bij de Kamer van Koophandel, werden de nieuwe statuten, welke opgesteld zijn door ons lid Notaris Veninga, door de voorzitter voorgelezen en daarna door de voltallige vergadering goedgekeurd.

Inschrijving bij de K.v.K. heeft inmiddels plaatsgehad. In zijn inleiding moest het de voorzitter van het hart, dat het werk (het doen van research en het schrijven van een artikel voor ons blad) bijna steeds door dezelfde

kleine groep mensen geschiedt. Voorzitter zou het erg op prijs stellen wanneer eens wat meer leden hun tijd en/of kennis voor de vereniging beschikbaar wilden stellen.

Na afloop van de vergadering verzorgde de Heer Zandstra een lezing met veel dia's over Rijks- en Gemeentemonumenten in de Gemeente Epe.

De secretaris
W. van Putten.

VAN DE REDACTIE

Wij ontvingen twee brieven, beide met het verzoek om inlichtingen.

De eerste brief, van de heer Ir. H. Ehrhart te Leeuwarden, luidt als volgt:

Graag zou ik, indien zulks mogelijk is, vernemen of bij U wellicht ook gegevens bekend zijn, die mij zouden kunnen helpen wat meer licht in het volgende probleem te verkrijgen.

Recent ben ik in het bezit gekomen van copieën van archiefstukken betrekking hebbende op de familie Hegeman, waarvan drie achtereenvolgende leden predikant in Vorchten zijn geweest, en waarvan ik afstam via de familie Vervoort uit Wijhe. De genealogie Hegeman is gepubliceerd in het jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie 1974.

Het voornaamste stuk is dat Wolter Hegeman in 1648, 4 maart, een testament maakt waarbij hij saalweer en herengoed de Hege in de Schoutambte van Epe vermaakt aan kinderen van zijn broer en zuster. Het laatste stuk betrekking hebbende op het herengoed is van 20 nov. 1733 waarbij ds. Helmichius Hegemans de bezitting nalaat aan zijn minderjarige dochter Helmichia Hendrika. Dan

wordt het goed nader omschreven: in de Schoutambt Epe aan den Emser Enk.

Mij boeit hoe deze bezitting bij Wolter Hegeman is gekomen, de familie woonde al een eeuw in Elburg, en of er in het terrein iets van over is.

Zegt U deze zaak iets? Kosten die U zou hebben om mij te helpen vergoed ik uiteraard gaarne,

hoogachtend,
H. Ehrhardt.

De tweede brief heeft de volgende inhoud.

L.S.,

betreft: toponym JODENKERKHOF, ligging Tongeren/
EPE.

In verband met vermeld toponym ontving ik gaarne van u de volgende informatie:

- a) huidige kadastrale ligging
- b) gebruik van de grond in het verleden en heden
- c) heeft ooit in de onmiddellijke nabijheid van het JODENKERKHOF een galg gestaan (of galgeveld)
- d) literatuuropgaaf en andere bronvermeldingen
- e) zijn er in uw regio nog andere Jo(o)d(en)toponiemen

Mag ik u verzoeken uw kringleden, via uw mededelingenblad, bij de beantwoording van genoemde vragen te betrekken.

Uw antwoord zie ik met belangstelling tegemoet en dank ik u bij voorbaat voor de moeite hieraan verbonden.

Hoogachtend,
J. Becker

Voor degene(n) die inlichtingen of aanwijzingen kan (kunnen) verschaffen, volgen hier de adressen van bovengenoemde heren:

Ir. H. Ehrhardt, De Bird 104 8918 GA Leeuwarden
J. Becker, 5400 AA Uden, postbus 45.

MENGELWERK

In onze vorige aflevering (nr. 47) publiceerden we in deze rubriek een foto van de tweeling Callenbach en Anna Lubertha Lammers, een foto die ons ter beschikking werd gesteld door de heer H. Bultman.

het nog in nuuk is want Coma Mulder en Johannes die hebben ~~daar~~ ook al ruuse gehad ze hebben elk aar aardig te pakken gehad. Johannes heeft zijn vader met de deksel van de mekklus ch ge sijn, s. zodat hij het hoofd met schaanne had hij wou het ook nog niet weten want hij zei maar alsdat hij tegen de lamp gelopen was. Handaal van sijn ging misschien vondenag naar Ede met de fiets dan rat hij handaikes ook nog wil sien. du Anna het suur ik moetal zoer weer weg afloede moet van avond, maar veiden schrijven de hartelike groet van mij. H. J. L. Saterdag ik wou nu ook nog even schrijven en ik moet al weer naar de boejen, naar de wij, en wij zijn gisteren naar Luuk geweest en met meik Jantje gaat. Sleg ~~dat~~ ^{ze} dat nog ops maar is niet veel de dokter geloof er ook meik meer van, nu zij wouen en gisteren zoo wat aleanat. Fernus was er ook met de wiefke, maar dat is ook ries veel, nu kint wel beminne welgegroef zoo t wesen moet de konyzel ment an H. Han en Heerwou en zoo voortken zoo voort

Een deel van de brief van Hendrika Lammers en de brief van moeder Antje Lammers-Van Assen aan Anna Lammers.

Genoemde Anna trok in het begin van deze eeuw mee met de familie Callenbach, toen deze zich in den Haag vestigde. De heer Bultman is in het bezit van een brief die Anna in den Haag ontving van haar broer en zuster uit Epe. Het laatste deel van de brief is geschreven door Anna's moeder, Antje Lammers-van Assen, geboren in 1851. De heer Bultman gaf ons permissie enkele passages uit deze brief te publiceren. Uit de inhoud krijgen we enig idee van het leven van eenvoudige boerenmensen in deze streek in die jaren. Een leven van zorgen en van hard werken voor een sober bestaan. Het wel en wee van familieleden en kennissen wordt er in beschreven. Maar ook de humor en de roddelverhaaltjes ontbreken niet.

Uit de brief van Anna's broer Teunis citeren we: "Ik zit hier bij moeder in huis aan tafel te schrijven en Hendrika is aan 't koffie draaien en Moeder en Woltertje zijn naar zuuk naar de vrouw van oom Mulder die is ook nog al ziek, dat wil ook nog niet en van de week is hier kermis dan is Jaapje nog is weer getrouwt. Van F. de M. heeft het huis ook in de krant gestaan die wil het verkoopen dat is ook dom hij komt van de schans zeggen ze maar hij wil er nog weer naar toe als dat zoo gaat ik heb de aardappelen er nog niet uit dat krijg ik er van de week zeker uit en moeder heeft ze er ook nog niet uit zij hebben het hooi binnen al eene drukte weg. Maar de tijd van uw wordt kort en moeder zal uw wel een cent's koekje bewaren ik moet dadelijk maar eindigen want Hendrika heeft de koffie al ingegoten en die word zoo koud".

Hendrika vertelt, dat ze een paar vrije dagen heeft gehad en "ik ben vrijdag tot gisterenmiddag bij Jantje geweest daar was alles nog goed, ze hebben daar verleden week tentoonstelling gehad en er waren 3 eerebogen geweest waaronder een met de boerenwagen die Gerrit gemaakt heeft boven in met hooi beladen en die had de eerste prijs gekregen. En van de week dinsdagavond is Juffrouw van Dalfsen bevallen van een dochter en snachts om 2 uur overleden aan een hartverlamming dat was ook

een treurig geval, en Maria Bijsterbosch die beterd weer aan en die meid van Menalda is gisteren voor 8 dagen ook hals over kop naar huis gebracht en snachts bevallen van een kind of een meisje dat weet ik niet goed zij zou anders van de week aangeteekend zijn maar daar kon niets van komen en Mina en Wolter van Zeulen die zitten nog bij Harm en Bertha te preulen en Moeder die wil is zien hoe dat nog in zuuk is want Oom Mulder en Johannes die hebben ook al ruuzie gehad ze hebben elkaar aardig te pakken gehad. Johannes heeft zijn vader met de deksel van de melkbusch geslagen zoodat hij het hoofd met schrammen had hij wou het ook nog niet weten want hij zei maar als dat hij tegen de lamp gelopen was".

Het laatste stuk is geschreven door Anna's moeder, die onderwijs had genoten van meester Nijland van de Dorps-school. Moeder schrijft: "Lieve dochter ik wou uw ook nog even schrijven en ik moet al weer naar de koejen, naar de wij, en wij zijn gisteren naar zuuk geweest en met Tante gaat sleg ze zat nog op maar tis niet veel, de dokter gelooft er ook niet meer van, nu zij waren er gisteren zoo wat alemaal. Teunis was er ook met ze wiefke, maar dat is ook niet veel, nu kint wel bemint welgegroot zoo t wezen moet de kempelment aan M.Heer en Mevrouw en zoo voort en zoo voort."

R. Paasman.

BOEKAANKONDIGING

JELGERSMA, H.C., Galgebergen en galgevelden in West- en Midden-Nederland. Zutphen. Uitg. Walburg Pers. 1978. 88 blz. afbn. pltgrn. lit.opg. f 24,-
Beschrijving van de plaatsen en de toepassing van de doodstraf in de 16^e, 17^e en 18^e eeuw.

De voormalige galgeberg van Apeldoorn is herdoopt in "Valkenberg", te vinden in de buurt van het villapark "Berg en Bos", ten Westen van de stad. Deze galgeberg behoorde tot de heerlijkheid "Het Loo" en was het symbool van de hoge jurisdictie van de Oranjes. Verder worden nog enige galgenbergen verondersteld te hebben bestaan (volgens oude kaarten) : ten Z. van Tongeren en ten N.W. van Epe, ten Z. van Hattem (bij Molecate) en in de buurt van Harderwijk. Beschrijving van de plaatsen en de toepassing van de doodstraf in de 16^e, 17^e en 18^e eeuw.

Zie blz. 85-86: Apeldoorn en de Veluwe.

ROESSINGH, K., Het Veluws kerkvolk geteld. Zutphen. Walburg Pera 1978. 48 blz. afbn. krtn. lit.opg. f 12,50

De uitkomsten van de godsdienststelling van 1809 in sociaal-historisch perspectief.

BRUENS, J.A.J., 90 jaar vrijwillige brandweer Epe. Uitg. Administratief Centrum Epe. 1979. 4°. 46 blz. afbn. portrn. f 2,50.

Grepen uit de geschiedenis van de brandweer te Epe, waarbij het accent valt op de vrijwilligheid en burgerzin. Bevat o.a. een hoofdstuk over de moeilijke oorlogsjaren 1940-'45, lijsten van de leiders sinds de oprichting en van de vrijwilligers van het heden en vele oude foto's,

KOSTER, E.A., De stuifzanden van de Veluwe. Een fysisch-geografische studie. 1978. 195 blz. afbn. krtn. lit.opg. (Publicaties Fysisch-geografisch laboratorium van de Universiteit van Amsterdam 1978, 27) Met uittreksel in Eng. taal. Diss. 23

Onderzoek naar de morfogenese, materiaal-
eigenschappen, ouderdom en herkomst van
stuifzanden.

ACHT ZWERFSTENEN uit het Gelders landschap. Uitgave
van de Stichting "Het Geldersch landschap"
ter gelegenheid van haar 50-jarig bestaan
1929-1979. Redactie D.J.G. Buurman, G.J. de
Maret Tak en P.N. Ruijs. Arnhem 1979.
4°,220 blz.afbn.krtn.portrn.tabn.
lit.opg. f 65,00

8 bijdragen van deskundigen, die in be-
trekking staan tot doel en werkterrein
van de Stichting, aangaande de bodem,
plant en dier, en de mens. Bevat ook een
lijst van de Natuurreservaten (in bezit
der Stichting) met beknopte beschrijving.

GENDERS, Ch., Museumboek voor Gelderland. Baarn. Bosch
& Keuning. 1978. 128 blz.afbn.krt. f 12,50

Zie blz.26-27 : De Cannenburch in Vaasen
(m.afb.uit 1744)

blz.51 : "Hagedoorns Plaatse" in
Epe. P.E.B.

Eind augustus zal bij de Walburgers in Zutphen een
boek verschijnen over Tongeren.

R. Wartena heeft in de afgelopen jaren het archief van
Tongeren geïnteriseerd en geordend. Een 10 meter
lang archief is nu toegankelijk.

Aan de hand van dit archief heeft R. Wartena een boek
geschreven over de buurschap Tongeren. Dit boek is
geïllustreerd met vele afbeeldingen.

"Stichting Behoud" is in de gelegenheid gesteld dit
boek tegen gereduceerde prijs aan haar donateurs en
aan de leden van "Ampt Epe" aan te bieden.

Nadere bijzonderheden zullen per circulaire bekend
gemaakt worden.

G.S. van Lohuizen.